

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสุขภาพจิตนับเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติ รัฐบาลทุกสมัยมีนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุข แต่ปัญหาดังกล่าวกลับมีแนวโน้มทวีความรุนแรง และมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การใช้ยาเสพติดยังเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาทางด้านสาธารณสุขของชาติ ผลกระทบทางด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นได้แก่ สภาวะสุขภาพอนามัยที่ไม่ดี โรคทางกาย รวมถึงโรคทางจิตเวช หรือแม้แต่การเสียชีวิตที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารเสพติด บุคคล และสภาพการใช้สารนั้น ๆ (จิรวัดน์ มูลศาสตร์ และคณะ, 2545) ในประเทศไทยปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเริ่มปรากฏรุนแรงมากขึ้นในปี 2537 กอปรกับในช่วงเวลาดังกล่าว การพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มขึ้นก็ทำให้เกิดการขยายตัวของปัญหาสุขภาพจิตได้เช่นกัน ทั้งในด้านจำนวน ประชากร และประเภทยาเสพติดที่ใช่เสพ มีวิธีการเพิ่มขึ้นของชนิดยาเสพติดใหม่ ๆ ได้แก่ แอมเฟตามีน กัญชา และสารระเหย (มณีรัตน์ ชีระวิวัฒน์ และนิรัตน์ อิมานี, 2542)

การเสพสารแอมเฟตามีนหรือยาบ้า นับเป็นปัญหาสาธารณสุขและเป็นภัยคุกคามที่สำคัญของประเทศไทย (จิราภรณ์ ลีมนิจรกุล, 2546) ยาบ้าในทางกฎหมายจัดเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 ที่มีการขายจะมีลักษณะเป็นทั้งแบบเม็ดและแคปซูล แบบเม็ดจะมีลักษณะกลมมนูขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 7 มิลลิเมตร หนา 2 มิลลิเมตร มีหลายรูปแบบแตกต่างกัน เช่น ด้านหนึ่งของเม็ดประทับรูปหัวม้า อีกด้านเป็นภาษาอังกฤษว่าลอนดอน หรืออีกด้านเป็นภาษาอังกฤษรูปตัวเอ็ม อีกด้านเป็นเครื่องหมายดอกจัน หรืออีกด้านหนึ่งเป็นตัวเลข 99 อีกด้านเป็นเส้นแบ่งครึ่งเม็ด เป็นต้น แบบแคปซูลจะมีลักษณะหลายหลากสี เช่น สีส้ม ขาว ม่วงอ่อน ฟ้า ครีมน เหลือง เป็นต้น ทั้งสองแบบ มีฤทธิ์กระตุ้นประสาทโดยตรง ทำให้ผู้เสพมีความรู้สึกตื่นตัว ตื่นเต้นง่าย อารมณ์สนุกสนานร่าเริง ไม่อยากอาหาร คลื่นไส้ อาเจียน น้ำหนักลด ปากแห้ง หงุดหงิด กระวนกระวาย นอนหลับง่าย (ไพศาล ปวงนิม, 2535)

ทิศทางและแนวโน้มของการขยายตัวของยาบ้า ภายหลังจากปี 2539 พบว่ามีการขยายตัวอย่างแพร่หลายและรวดเร็วไปยังทุกภูมิภาค ทุกจังหวัด ทุกกลุ่มอาชีพ รวมถึงกลุ่มเยาวชนนักเรียน จึงทำให้นักเรียนและนักศึกษาเป็นจำนวนมากต้องตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ายาบ้า (สำนักงาน

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2549) ข้อมูลจากสถิติรายงานสถานการณ์ในปี 2546-2550 ของ การเข้ารับการรักษาบำบัดรักษายาเสพติดของผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทยพบว่า มีผู้เข้ารับ การบำบัดรักษาทั้งหมด 494,919 คน แยกเพศชาย 458,096 คน คิดเป็นร้อยละ 92.55 เพศหญิง 36,768 คน คิดเป็นร้อยละ 7.45 ประเภทยาเสพติดที่พบมากที่สุดคือ ยาบ้า 335,905 คน คิดเป็นร้อยละ 67.87 เมื่อพิจารณากลุ่มอายุที่มีเสพมากที่สุดพบว่า ในปี 2547 คือกลุ่มอายุ 25-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.48 ในปี 2548 คือ กลุ่มอายุ 35-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.55 ในปี 2549 คือกลุ่มอายุ 15-19 ปี คิดเป็น ร้อยละ 20.62 ในปี 2550 คือกลุ่มอายุ 15-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.07 เมื่อพิจารณาตามกลุ่มตามระดับ การศึกษา (ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา มหาวิทยาลัย และไม่ได้รับการศึกษา) พบว่า ตั้งแต่ปี 2547-2550 กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาพบการเสพมากที่สุดกว่าทุกกลุ่มระดับการศึกษา คือ ในปี 2547 คิดเป็นร้อยละ 42.02 ในปี 2548 คิดเป็นร้อยละ 38.04 ในปี 2549 คิดเป็นร้อยละ 42.89 ใน ปี 2550 คิดเป็นร้อยละ 49.07 (สถาบันวิจัยอาชีวศึกษา กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2549)

การเสพยาบ้าในวัยรุ่น ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อทั้งระดับบุคคลและชุมชนอย่าง รุนแรง เนื่องจากเป็นสารเสพติดที่มีผลต่อทั้งร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้ผู้เสพยาบ้ามีสุขภาพ ทรุดโทรม เช่น หัวใจทำงานหนัก สมองถูกทำลาย มีอาการทางจิต เช่น ประสาทหลอน หลงผิด มี พฤติกรรมก้าวร้าว ซึมเศร้า มีความคิดอยากตาย ขาดความสนใจตนเอง ต้องการเสพยาบ้าเพียง ประการเดียว จึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งยาบ้า ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆตามมาอย่าง รวดเร็ว เช่น ปัญหาอาชญากรรม โจรกรรม ปัญหาว่างงาน ปัญหาโสเภณี (สำนักงานคณะกรรมการ การป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพติด, 2549) งานวิจัยส่วนใหญ่พบว่าระยะที่เสี่ยงของการเสพ ยาเสพติด ในเด็กส่วนใหญ่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่เด็กเปลี่ยนจากวัยหนึ่งสู่อีกวัยหนึ่งของการ เจริญเติบโต ซึ่งแบ่งเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อแรกของเด็กคือช่วงที่ต้องจากอ้อมอกแม่ที่อบอุ่นมาเข้า โรงเรียน หลังจากนั้นเมื่อเรียนสูงขึ้นจะมีการเปลี่ยนแปลงช่วงเลื้อนจากชั้นประถมขึ้นชั้นมัธยมต้น เด็กต้องเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายในสังคมมากขึ้น เช่น ต้องอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มากขึ้น ระยะนี้เริ่มเข้าสู่ วัยรุ่นและมีโอกาสสัมผัสยาเสพติดเป็นครั้งแรกในชีวิต และระยะต่อมาคือเลื่อนขึ้นมัธยมปลายเริ่ม เข้าสู่วัยหนุ่มสาว มีภาวะต้องเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายมากขึ้นทางสังคม จิตใจ และการเรียน และต้อง เตรียมตัวสำหรับอนาคต ภาวะเหล่านี้ชักนำให้ผู้การเสพยาเสพติดมากที่สุด (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2546) กลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาจึงเป็นกลุ่มที่มีการแพร่ระบาดของการใช้ สารเสพติดอย่างรวดเร็ว และเนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีปัญหาด้วยตนเองอยู่แล้ว คือเป็นวัยที่ ให้ความสำคัญกับเพื่อนค่อนข้างมากจึงถูกชักจูงได้ง่ายรวมทั้งเป็นวัยที่มีความต้องการความตื่นเต้น อยากรทดลองสิ่งใหม่ ๆ ปัญหาที่คือแม่ครอบครัวยังมีความอบอุ่น ไม่มีปัญหาอะไรเลย ก็ยังไป

ทดลองใช้สารเสพติดได้นำไปสู่การติดยาต่อปัญหาแก่ตนเองและครอบครัว เช่น การเรียนตกต่ำลง ปัญหาสุขภาพ และเป็นปัญหาทางสังคมต่อไป (อนันท์ ปริณายกานนท์, 2545)

ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา นับเป็นปัญหาที่น่าสนใจของสาธารณชน รัฐบาลทุกสมัย ได้ให้ความสนใจและเน้นหลักการป้องกันเป็นสำคัญดังที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 (สำนักงานคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2549) และได้สั่งการให้หน่วยงานต่างๆ เข้าไปแก้ไขปัญหามาโดยตลอด แต่สภาพปัญหาดังกล่าวก็มิได้ลดน้อยลง กลับทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นและมีการแพร่ระบาดกระจายไปตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศกว้างขวางมากขึ้น การแพร่ระบาดของยาเสพติดหลายประเภทในกลุ่มนักเรียนในสถานศึกษา ทำให้ต้องมองปัญหาเสพติดอย่างรอบคอบมากขึ้น(กิตติ บุญญาภาส, 2543) จากปัญหาดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงภัยของยาเสพติดที่กำลังลุกลามเข้ามายังสถานศึกษา จึงได้มีแผนป้องกันสารเสพติดให้โทษในสถานศึกษา โดยกำหนดนโยบายต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการจัดทำแผนและมาตรการป้องกันสารเสพติดให้โทษในสถานศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา (ดวงสิทธิ์ ป้อมสุวรรณ, 2541) ซึ่งสอดคล้องกับการที่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ได้กล่าวถึงการจัดการกับปัญหาเสพติดไว้ว่า การป้องกัน นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันในระดับปฐมภูมิเพื่อลดอุบัติการณ์ของผู้เสพติดใหม่ การป้องกันระดับทุติยภูมิเพื่อลดจำนวนผู้เสพติดหรือการป้องกันระดับตติยภูมิเพื่อรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพรวมทั้งป้องกันไม่ให้กลับมาใช้ใหม่ ซึ่งการพัฒนาแนวทางการป้องกันปัญหาสารเสพติดให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเข้าใจถึงพฤติกรรมการใช้ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเริ่มหรือทดลองใช้และส่งเสริมให้มีการใช้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาการของการใช้สารเสพติด ผลสืบเนื่องและผลกระทบจากการใช้สารแต่ละชนิด อย่างไรก็ตาม ปัญหาการใช้สารเสพติดเป็นปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งชนิดของสาร ขนาดของปัญหา บุคคลที่ใช้ และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่และสภาพสังคม ดังนั้นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง นอกจากจะช่วยวางแผนการดำเนินงาน ปรับปรุงโครงการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับพื้นที่แล้ว ยังเป็นการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาด้วย (จิราภรณ์ ลิ่มนิจรกุล, 2546)

จากสถิติรายงานสถานการณ์การเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ของจังหวัดลำปางพบว่าในปี พ.ศ.2548-2550 เป็นเพศชาย 669 คน คิดเป็นร้อยละ 89.32 เพศหญิง 80 คนคิดเป็นร้อยละ 10.68 เป็นนักเรียนนักศึกษา 131 คน คิดเป็นร้อยละ 17.49 เมื่อจำแนกประเภทสารเสพติดที่ใช้พบว่าเป็นยาบ้าร้อยละ 77.44 เฮโรอีนร้อยละ 0.40, กัญชาร้อยละ 1.75 ฝิ่นร้อยละ9.75 สารระเหยร้อยละ 10.15 และอื่นๆร้อยละ 0.53 สำหรับในอำเภอเสริมงาม มีผู้

การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจำนวนทั้งสิ้น 9 คน เป็นเพศชาย 6 คนคิดเป็นร้อยละ 66.67 เพศหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนนักศึกษา ร้อยละ 33.33 โดยในกลุ่มนี้ทุกคนติดยาบ้า (รายงานผลการดำเนินงานบำบัดสิ่งเสพติด 3, 2550)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยได้เห็นถึงปัญหาว่าการเสพยาบ้าส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-19 ปีมากที่สุดซึ่งเป็นวัยที่กำลังศึกษาในช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อเริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มสาว มีภาวะต้องเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายมากขึ้นทางสังคม จิตใจ อยากรู้อยากเห็นอยากลองต้องการเป็นอิสระจากผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก ภาวะเหล่านี้ชักนำให้สูการใช้ยาเสพติด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง ความรู้และการปฏิบัติในการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางว่ามีความถูกต้อง เหมาะสมอยู่ในระดับใด มีการปฏิบัติในการป้องกันตนเองให้ห่างไกลหรือไม่หันไปเสพยาบ้าหรือไม่อย่างไร จะได้นำองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานด้านการศึกษาในการแก้ไขปัญหา ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษในระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งวางแผนการจัดโครงการและกิจกรรมในการป้องกันยาเสพติดให้โทษในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติในการป้องกันการเสพยาบ้า ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

คำถามการศึกษา

ความรู้และการปฏิบัติในการป้องกันการเสพยาบ้า ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการศึกษา

ทำการศึกษาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นปีที่ 4-6 ของโรงเรียนเสริมงามวิทยาคม ในอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ระหว่าง 1 ตุลาคม 2550 - 31 พฤษภาคม 2551

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ยาบ้า หมายถึง สารที่ออกฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนกลาง เป็นสารประเภทแอมเฟตามีนมีผลทำให้ตื่นตัว ไม่่วงนอน เมื่อหมดฤทธิ์จะทำให้มีสภาพอ่อนเพลีย ถ้าใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน จะเกิดการเป็นพิษทำให้สุขภาพทรุดโทรม มีความเสื่อมทางจิตและอาการทางประสาท (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2545)

นักเรียน หมายถึง นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนเสริมงามวิทยาคมในอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

ความรู้ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการจดจำและระลึกได้ในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ลักษณะอาการ ประเภทและชนิด และโทษของยาเสพติดให้โทษที่ได้รับจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล

การปฏิบัติในการป้องกันการเสพยาบ้า หมายถึง การปฏิบัติตัวของนักเรียนเพื่อให้ห่างไกลปลอดภัยจากยาบ้า เช่น วิธีปฏิเสธ วิธีประเมินสถานการณ์และใช้ไหวพริบ การเข้าร่วมกิจกรรมการรณรงค์การป้องกันยาบ้า กิจกรรมของโรงเรียน การออกกำลังกาย และไม่คบเพื่อนติดยา เป็นต้น วัดได้จากการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล